

Redovisning av uppdrag i
Spelinspektionens regleringsbrev,
Fi2022/03391: Kunskap om och utveckling
av självavstängningsregistret
(Spelpaus.se)

Innehåll

Sammanfattning.....	3
1 Regeringsuppdraget.....	4
2 Bakgrund - Nationella självavstängningsregistret Spelpaus.se.....	5
2.1 Metod för datainsamlingarna.....	6
3 Resultat av datainsamlingarna	9
3.1 Undersökning av anledningar till avstängning i Spelpaus.se och spel på olicensierade spelbolag.....	9
3.1.1 Anledningar till avstängning i Spelpaus.se – problem att begränsa sitt spelande samt vilja att slippa marknadsföring.....	9
3.1.2 Spel hos olicensierade spelbolag - kasinospel online, slots och vadhållning vanligaste spelformerna under avstängningen	11
3.2 Förutsättningar och behov av andra avstängningsperioder i Spelpaus.se samt behov av råd och stöd	13
4 Reflektioner och slutsatser.....	20
4.1 Spelpaus.se används av personer som behöver stöd för att begränsa sitt spelande	20
4.2 Viktigt med stöd i samband med spelproblem.....	20
4.3 Att förhindra och motverka spel under avstängning.....	21
4.3.1 Kunskapsspridning.....	23
4.3.2 Förhindra missbruk av uppgifter i Spelpaus.se	23
4.3.3 Betaltjänsteleverantörer får inte överföra betalningar från personer som är avstängda i det nationella självavstängningsregistret till olicensierade spelbolag	23
4.4 Stänga av sig från olika spelformer.....	24
4.5 Öka valmöjligheten för avstängningsperioder	26
5 Datainsamlingarnas styrkor och begränsningar.....	27

Sammanfattning

Denna redovisning bygger dels på en datainsamling om varför personer använder Spelpaus.se för att stänga av sig från spelande och hur många som trots avstängning spelar om pengar, dels en datainsamling om utökade möjligheter att stänga av sig från spelande på Spelpaus.se.

Datainsamlingarna visar att de vanligaste skälen till att stänga av sig från spel är att man har, eller har haft problem att begränsa sitt spelande, att en närstående önskar att den som spelar ska stänga av sig och att man inte vill ha marknadsföring. Knappt hälften uppgav att de har spelat om pengar under tiden de har varit avstängda. Ungefär hälften skulle önska att det var möjligt att stänga av sig från enskilda spelformer. Hälften uppger att de önskar fler avstängningsperioder. Spelinspektionen avser att utreda frågan om avstängningar från enskilda licensformer, fler avstängningsperioder och möjligheten att förlänga sin avstängning.

I datainsamlingarna har det även framkommit önskemål om att kunna stänga av sig från allt spel, inklusive spel på olicensierade sidor. Spelinspektionen kommer att i samråd med Folkhälsomyndigheten kartlägga möjliga avstängningsverktyg och undersöka hur dessa passar den svenska spelmarknaden. Ett annat behov som framkommit i datainsamlingarna är att spelare vill kunna stänga av sig hos betaltjänstleverantörer avseende speltransaktioner.

Spelinspektionen och Folkhälsomyndigheten har i datainsamlingarna också efterfrågat om det finns önskemål om frivilliga stödsamtal för personer som stänger av sig från spelande. Flertalet har uppgett att de inte har ett sådant behov. Däremot har de som upplever svårigheter att begränsa sitt spelande en något mer positiv inställning till att bli kontaktade för stödsamtal. Spelinspektionen kommer att utvärdera hur webbplatsen Spelpaus.se kan utvecklas för att bättre underlätta stöd- och hjälpinsatser.

1 Regeringsuppdraget

I Spelinspektionens regleringsbrev för 2023 (Fi2022/03391) ges myndigheten i uppdrag att kartlägga

- anledningar till att personer stänger av sig från spel via det nationella självavstängningsregistret Spelpaus.se, och
- hur stor andel av de som stänger av sig från spel som väljer att spela hos spelbolag utan svensk licens, samt att utreda förutsättningarna för och behovet av att kunna erbjuda fler eller andra alternativ för avstängning på Spelpaus.se avseende dels tidsperioder, dels olika spelformer.

Uppdraget ska redovisas senast den 31 oktober 2023 till Regeringskansliet (Finansdepartementet).

2 Bakgrund - Nationella självavstängningsregistret Spelpaus.se

Självavstängningsregistrets uppkomst

Redan år 2014 rekommenderade EU-kommissionen att alla medlemsländer skulle erbjuda möjligheten till självavstängning från speltjänster online. I samband med 2019 års omreglering av den svenska spelmarknaden tillkom det nationella självavstängningsregistret Spelpaus.se. Tjänsten skulle ge spelare en möjlighet att stänga av sig från allt spel som kräver registrering av spelaren. Genom den nya spellagen (2018:1138) ska en licenshavare enligt 5-8 kap. nämnda lag ge registrerade spelare möjlighet att stänga av sig från spel under en viss tid eller tills vidare. Marknadsföring får vidare inte riktas direkt till en spelare som har stängt av sig från spel.¹

Självavstängningsregistret idag

Självavstängningsregistret Spelpaus.se har sedan den 1 januari 2019 kommit att bli känt bland de som spelar om pengar. I Spelinspektionens senaste undersökning Allmänheten om spel 2022, framkom att 62 procent kände till att Spelpaus.se fanns². I Spelvanor online 2023, Spelinspektionens undersökning som riktar sig särskilt till de som spelat online svarade tre fjärdedelar att de känner till självavstängningsregistret men inte har använt, och en dryg tiondel att de använt det.³ I Folkhälsomyndighetens senaste undersökning var det dock endast 32 procent som angav att de känner till Spelpaus.se.⁴ Andelen i befolkningen som känner till att Spelpaus.se finns är högre bland män än bland kvinnor.⁵ I oktober 2023 var 99 496 personer avstängda i Spelpaus.se (tabell 1). Av dessa var cirka 75 procent män och 25 procent kvinnor.

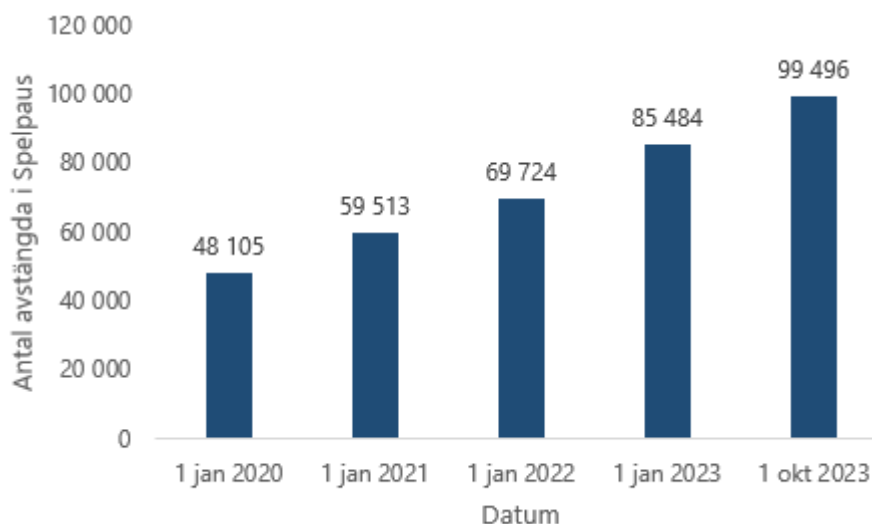
¹ 15 kap. 2 § spellagen.

² Spelinspektionen, *Allmänheten om spel 2022*.

³ Spelinspektionen, *Spelvanor online 2023*.

⁴ En engelsk översikt har visat att estimaten från panelstudie visade sig vara två till fyra gånger så höga jämfört med befolkningsstudier. <https://doi.org/10.1016/j.puhe.2021.12.014>

⁵ Folkhälsomyndigheten, *Swedish longitudinal gambling study (Swelogs), Tabellsammanställning 2021*.

Tabell 1. Avstängda i Spelpaus.se

Anledningen till att personer stänger av sig i Spelpaus.se är däremot mer oklar. För att fördjupa kunskapen om detta har Spelinspektionen i samråd med Folkhälsomyndigheten genomfört en undersökning som består av två datainsamlingar riktade till personer som är avstängda i Spelpaus.se.

2.1 Metod för datainsamlingarna

Datainsamlingarna har två delar med olika urval. Anledningen till det är att Spelpaus.se för närvarande har en applikation med en teknisk begränsning som gör att det endast går att ställa två frågor, och att dessa inte kopplas samman med varandra. Initialt ställdes därför två frågor via webbplatsen www.spelpaus.se i direkt samband med att personer stänger av sig (nedan kallad del 1). För att göra insamlingen mer utförlig tillkom en webbenkät med 19 frågor som distribuerades genom andra kanaler (nedan kallad Del 2). Nedan redogörs kort för de två datainsamlingarna.

Del 1 syftade till att nå ut till personer omedelbart efter att de hade stängt av sig från spel på Spelpaus.se och undersöka deras främsta anledning till avstängning. Frågorna var tillgängliga på Spelpaus.se från den 11 januari till den 3 maj 2023. Svaren som samlades in innehöll inte spårbar persondata.

Vid avstängning på Spelpaus.se ges en informativ text om avstängningen. Under datainsamlingen följdes denna text av en förfrågan om att delta i undersökningen och svara på två korta frågor. Frågorna var synliga utan att respondenten behövde klicka sig vidare i undersökningen.

Frågan om främsta anledningen till att personer stänger av sig på Spelpaus.se besvarades av 5 835 personer. Andelen män var 71 procent och andelen kvinnor 29 procent.

Frågan om hur länge man hade funderat på att stänga av sig innan man gjorde det, besvarades av 5 503 personer. I likhet med föregående fråga var andelen män 71 procent och andelen kvinnor 29 procent.

I del 2 av datainsamlingarna gjorde Spelinspektionen tillsammans med Folkhälsomyndigheten en enkät med 19 frågor (bilaga 1). Enkäten vände sig både till de som varit avstängda under längre tid och de som just stängt av sig. Syftet var att undersöka

- varför man stängt av sig i Spelpaus.se
- om de som stängt av sig vill bli kontaktade för att erbjudas hjälp (vid spelproblem)
- om de som stängt av sig spelat om pengar efter avstängningen
- om det finns önskemål om andra val av tidsperioder
- eller om man vill stänga av sig från specifika spelformer.

Enkäten distribuerades via Stödlinjens, Spelinspektionens, Folkhälsomyndighetens, Spelberoendes riksförbunds samt Spelfrihetens respektive webbplatser. Den skickades även till alla kommuner i Sverige med frågan om de kunde förmedla den till rätt mottagare inom respektive kommun. Enkäten var tillgänglig drygt fyra veckor, mellan 27 mars och 25 april 2023, och nåddes via en webblänk. Svaren som samlades in innehöll inga spårbara personuppgifter.

Det inkom 607 svar från personer som uppgav att de var eller hade varit avstängda på Spelpaus.se. Av dessa var 76 procent män och 24 procent kvinnor.

Nästan hälften (48 procent) hade varit avstängda i mer än tolv månader och en femtedel i sex till tolv månader.

Under rubriken "Grupp med spelproblem" har Spelinspektionen slagit ihop två svars kategorier, den där huvudmotivet till avstängning var att de hade svårighet att begränsa sitt spelande och den där huvudmotivet var att någon i deras närhet önskat detta. Myndigheten bedömer det som att denna sammanslagna grupp uppvisar tecken på spelproblem. Detta utifrån att det i instrumentet Problem Gambling Severity Index (PGSI) är en indikator på spelproblem om "någon har kritiserat ditt spelande eller sagt att du har problem med spelandet, oavsett om du tyckt det varit sant eller inte". I del 2 bestod denna grupp av 426 personer varav 76 procent var män. I rapporten kallas gruppen för *personer med spelproblem*. Det ska däremot inte tolkas som att det inte finns spelproblem i de andra grupperna. Sannolikt finns det personer med spelproblem även i de andra grupperna. Denna grupp är emellertid viktig att uppmärksamma då det är dessa personer som tydligast uppger att det finns problem med deras spelande.

3 Resultat av datainsamlingarna

3.1 Undersökning av anledningar till avstängning i Spelpaus.se och spel på olicensierade spelbolag

Nedan presenteras de två områden som Spelinspektionen fått i uppdrag att kartlägga.

3.1.1 Anledningar till avstängning i Spelpaus.se – problem att begränsa sitt spelande samt vilja att slippa marknadsföring

I enlighet med uppdraget redovisas här anledningar till att personer valt att stänga av sig i Spelpaus.se. Inledningsvis redovisas hur genomtänkt beslutet att stänga av sig varit.

De flesta fattar beslut om avstängning med kort betänketid

Del 1 innehöll en fråga om betänketidens längd innan man stängde av sig. Syftet med frågan var att få en första indikation på hur väl genomtänkt beslutet om avstängning var. Resultatet visade att det vanligaste var att beslutet fattades inom en dag eller ännu kortare tid (41 procent). Cirka en femtedel av respondenterna (21 procent) hade funderat i mer än sex månader innan beslutet togs.

Problem att begränsa sitt spelande är vanligaste skälet till avstängning

Det vanligaste skälet till att stänga av sig från spel var att personen har, eller har haft, problem med att begränsa sitt spelande (tabell 2). Efter det följer att man inte vill få spelreklam.

Tabell 2. Huvudanledning till avstängning (del 1 och 2)

Huvudanledning	del 1 (%)	del 2 (%)
Jag har/har haft problem att begränsa mitt spelande	60	65
Jag har en anhörig/vän med spelproblem	6	5
Jag har någon i min närhet som önskade det	3	7
Jag vill inte få spelreklam	14	10
Annat	17	12

Av respondenterna var 72 procent män. Av dessa män var det 73 procent som uppgav alternativet *problem att begränsa mitt spelande* som huvudanledning till att stänga av sig från spel.

Det var lika stor andel män som kvinnor som uppgav alternativet *Jag vill inte få spelreklam*. Andelen som uppgav att de stängt av sig på grund av att de hade en anhörig/vän med spelproblem var högre bland kvinnorna (9 procent) än bland männen (5 procent) vilket var statistiskt signifikativt.

Under rubriken *Annat* hade ett 30-tal personer kompletterat sina svar, och det enskilt vanligaste svaret var att de "stängt av sig av misstag". Vidare har ett flertal personer beskrivit att de tar "ett spelstopp" när de tycker att det blivit för mycket spel eller vet att de måste spara pengar, men att de inte har för avsikt att sluta spela helt. Det finns även flera kommentarer om egna spelproblem:

"Samma dag som mitt spelpaus gick ut spelade jag bort 1,4 miljoner, jag körde även bort huspengarna samt företaget!"

Många vill slippa "spelreklam" – oavsett skäl till avstängning

I undersökningen ställdes en fråga om hur viktigt det var att slippa spelreklam. Frågan avsåg all direktmarknadsföring för spel om pengar. I enkätens fråga är det dock formulerat som "spelreklam" då det ofta är så spelarna benämnt meddelanden med marknadsföring som licenshavarna skickat ut.

Oavsett huvudskälet till avstängning är marknadsföring av spel något som många vill undvika. Det var 41 procent av kvinnorna och 32 procent av männen som tyckte att det var av mycket stor vikt att slippa marknadsföring av spel. Svartalernativet var vanligast bland personer i åldern 45-64 (41 procent) och minst vanligt bland de mellan 18-24 år (18 procent). I gruppen med spelproblem var det 47 procent som ansåg att det var av stor eller mycket stor vikt när man valde att stänga av sig. Även anhöriga ansåg att det var viktigt att slippa marknadsföring av spel.

Vid en avstängning i Spelpaus.se får inte marknadsföring riktas direkt till en spelare.⁶ I denna undersökning uppger dock lite över hälften att de fått direktmarknadsföring av spel under sin avstängning. Det är dock okänt varifrån denna marknadsföring kommer, om det är från olicensierade aktörer eller aktörer med licens i Sverige. Spelinspektionen utesluter inte heller att marknadsföringen kan komma från de som har licens till spel för allmännyttiga ändamål som inte behöver vara uppkopplade mot Spelpaus.se.

3.1.2 Spel hos olicensierade spelbolag - kasinospel online, slots⁷ och vadhållning vanligaste spelformerna under avstängningen

En minoritet av respondenterna (41 procent) har spelat om pengar under sin avstängning. Av dessa har 71 procent spelat kasinospel online och slots, medan 25 procent har satsat på vadhållning online under sin avstängning (tabell 3). Utgångspunkten för undersökningen har varit att spelande inom dessa spelformer i stort sett enbart sker hos olicensierade aktörer om spelaren är avstängd.⁸ Sett till alla respondenter i undersökningen innebär det att ungefär 37 procent av alla respondenter med största sannolikhet har spelat hos olicensierade spelbolag.

⁶ 15 kap. 2 § spellagen.

⁷ Med begreppet "slots" avses i denna redovisning det som i 7 kap. 1 § betecknas datorsimulerat automatspel.

⁸ Det går dock inte att utesluta att vissa av dessa personer spelat hos licensierade bolag genom att använda andra personers inloggning/elektroniska identifiering.

Tabell 3. Spelformer som respondenter spelat på under sin avstängning.

Spelformer	Andel (%)
Kasinospel online och slots	71
Vadhållning online	25
Spel privat m vänner	17
Lotter i affär	19
Bingo	7
Annat	9

Om Spelinspektionen tittar närmare på gruppen med spelproblem har dock en högre andel spelat om pengar under avstängning, cirka drygt hälften (53 procent). Men den grupp där det är vanligast med spel under avstängning är hos de som inte vill få spelreklam (88 procent).

Tabell 4. Spelformer som avstängda med spelproblem spelat på under avstängningen (Del 2).⁹

	Män med spelproblem som spelat under avstängning (%)	Kvinnor med spelproblem som spelat under avstängning (%)	Totalt av de med spelproblem som spelat under avstängning (%)
Kasinospel online och slots	68	88	71
Vadhållning online	28	15	25
Privat med vänner	20	-	16
Köpt lotter i affär	17	22	18
Bingo	4	15	7

⁹ Det var möjligt att ange fler än en spelform.

3.2 Förutsättningar och behov av andra avstängningsperioder i Spelpaus.se samt behov av råd och stöd

Enligt uppdraget ska Spelinspektionen utreda förutsättningarna för och behovet av att kunna erbjuda fler eller andra alternativ för avstängning i Spelpaus.se. Myndigheten har även undersökt ytterligare behov hos personer avstängda i registret.

Det finns önskemål om att kunna stänga av sig från allt spel

I undersökningen har det ställts frågor om behovet av fler avstängningsmöjligheter och frågor som berör åtgärder för att försvåra spel trots avstängning i Spelpaus.se. I undersökningen fanns möjlighet att skriva fritextsvar och innehållet i dessa svar har delats upp gruppvis enligt insatser/förändringar som respondenterna ansåg behövs för att förhindra eller försvåra att man spelar om pengar trots avstängning.

- Att kunna blockera utländska olicensierade kasinon alternativt vidare stöd för att begränsa sitt spelande på webbplatser utan licens
- Fler möjligheter till stöd genom till exempel länkar till stödorganisationer
- En gemensam insättningsgräns för allt spelande
- Nationell avstängning från enskilda spelsajter eller spelformer
- Kontaktpersoner alternativt möjlighet att delge anhöriga om avstängning så att den kan meddelas när avstängningen hävs
- Att inte ha möjlighet att ta lån för att kunna spela

Det framkommer tydligt i svaren att respondenterna anser att det är enkelt att kringgå sin avstängning i Spelpaus.se. Åsikterna om och hur detta ska åtgärdas, eller ens om det går att åtgärda, går isär. Många respondenter uppger att det bör finnas en möjlighet att kunna stänga av sig från allt spel, inklusive olicensierat spel.

"Det skulle hjälpa om man kunde stänga av sig på utländska kasinot. Spelpaus är bra, men fungerar inte i praktiken då olicensierade spelsajter alltid finns tillgängliga. En spelberoende person kommer hitta andra vägar att spela. Spelpaus borde inleda någon form av samarbete med banker eller liknande där man kan spärra sitt konto/kort från alla spelrelaterade transaktioner för att helt blockera sig från allt spelrelaterat. Alternativt någon form av app eller dylikt med liknande spärrfunktion som ej går att låsa upp efter en viss tid."

"Gör det möjligt att stänga av sig från spelsidor utan svensk spellicens. I vart fall sidor med svenska betallösningar"

"För extra information till hemsidan, ta upp ADHD/NPF-diagnoser, hänvisa till Attention eller andra organisationer. Jag har tre miljoner i skulder som inte enbart beror på spel, men som definitivt beror en hel del på spel. Att komma från spel helt och hållet kommer aldrig att gå så länge vi har ett internet som är öppet, men att samverka mellan flera aktörer och inte bara spelpaus skulle nog underlätta."

Enligt undersökningen är det knappt 23 procent av respondenterna som har använt sig av andra självstängningsverktyg än Spelpaus.se och 32 procent som aldrig hört talas om sådana verktyg. Bland dem som upplever att de har svårt att begränsa sitt spelande är andelen som använt andra självstängningsverktyg liknande (25 procent), liksom andelen som aldrig hört talas om att sådana finns (34 procent).

Det efterfrågas även möjligheter att stänga av sig hos betaltjänstleverantörer och att på något sätt minska möjligheterna att ta lån. Önskemålen kan se ut som nedan.

"Jag anser att man ska kunna stänga av sig för alla typer av lån på samma sätt som spelpaus. Idag går inte det och långivarna med ockerräntor gör vad de kan för att locka oss beroenden i fällan gång på gång."

”Det skulle även behövas en motsvarande spärr gällande konsumentkrediter. Denna industri utnyttjar spelberoende och förvärrar konsekvenserna. Otroligt att denna typ av bolag tillåts låna ut pengar till personer som tar nya lån varje månad.”

För närvarande hanteras remissen gällande utredningen Ett förstärkt konsumentskydd mot riskfylld kreditgivning och överskuldsättning (SOU 2023:38), och Spelinspektionen avser bland annat att adressera frågor relaterade till krediter och skulder i det sammanhanget.

Majoriteteten vill kunna stänga av sig från enskilda spelformer - vissa ser risker med det

I Spelinspektionens uppdrag ingår att undersöka behovet av möjligheten att stänga av sig från enskilda spelformer samt fler avstängningsalternativ. Bakgrunden till att utforska önskemål om avstängning från enskilda spelformer är farhågan att en total avstängning skulle göra att vissa spelare undviker att stänga av sig om de upplever att det endast är vissa spelformer som medför problem för dem.

Resultatet visade att 49 procent av respondenterna ansåg att det vore bra att kunna stänga av sig från enskilda spel (tabell 5).

Tabell 5. Möjlighet att stänga av sig från enskilda/olika former av spel

Svarsalternativ	Andel (%)
Ja	49
Nej	26
Frågan är inte relevant för mig	16
Vet ej	9

Bland de som svarat att ”frågan inte är relevant för dem” har hälften (51 procent), stängt av sig för att de haft problem att begränsa sitt eget spelande. I denna grupp blir tolkningen av svarsalternativet om relevans osäker. Det skulle kunna tolkas både som att ”jag skulle ändå behöva stänga av mig från allt” eller

”jag har ändå problem med alla spelformer eftersom det triggar ökat spelande”. Troligen finns även andra tolkningar av svarsalternativet.

Den vanligaste spelformen att vilja stänga av sig från är utan tvekan kasinospel online och slots – något som även syns i de fria textfälten.

Tabell 6. Önskemål om enskilda spelformer att kunna stänga av sig från

Spelformer	Andel (%)
Kasinospel online och slots	42
Online vadhållning ink. trav	11
Poker	15
Onlinebingo	13
Online lotter	10
Andra spelformer	5

Beträffande olika spelformer visar svaren i undersökningen på en relativt tydlig fördelning mellan män och kvinnor. Fler män än kvinnor vill kunna stänga av sig från vadhållning (13 respektive 7 procent), poker (16 respektive 9 procent) och online lotter (12 respektive 5 procent), och fler kvinnor än män vill stänga av sig från kasinospel online (41 respektive 31 procent).

Tabell 7. Fördelning kvinnor män avseende önskan att kunna stänga av sig från enskilda spelformer

Spelformer	Andel kvinnor (%)	Andel män (%)
Kasinospel online och slots	41	31
Vadhållning ink. trav	7	13
Poker	9	16
Online lotter	5	12

I gruppen som stängt av sig för att begränsa sitt eget spelande är det dubbelt så stor andel (42 procent) som vill att det ska vara möjligt att endast stänga av sig från kasinospel online jämfört med de som stängt av sig av andra skäl (21

procent). Detta mönster återkommer beträffande vadhållning, dubbelt så stor andel (14 procent) vill att det ska vara möjligt att stänga av sig från vadhållning bland de som stängt av sig för att begränsa sitt eget spelande jämfört med de som stängt av sig av andra skäl (7 procent).

Respondenternas argument för att inte införa möjligheten att stänga av sig från enskilda spelformer kan summeras av följande citat ur undersökningen:

”En av frågorna handlade om möjligheten att stänga av sig på enskilda spel. Det vore verkligen ingen bra idé. Jag hade själv problem med framför allt Nätcasino och om jag haft möjlighet att endast stänga av mig på den spelformen kanske jag hade gjort det. Men då är risken mycket stor att jag hade förflyttat mitt spelande till en annan spelform. Efter flera år av deltagande i självhjälpsmöten har jag förstått hur viktigt det är att helt avhålla sig från spel för att inte kliva tillbaka. Ett spel kan trigga ett annat.”

Hälften vill se fler val av tidsperioder för avstängning – framförallt längre tidsperioder

Utöver andra avstängningsmöjligheter avseende enskilda spelformer undersöktes även behov av annan längd på avstängningsperioder än de som finns för närvarande. Här hade respondenterna möjlighet att välja både längre och kortare perioder.

Hälften av respondenterna (50 procent) tyckte att det borde finnas fler val av avstängningsperioder. Av dessa tyckte 64 procent att det borde finnas längre avstängningsperioder och 27 procent att det borde finnas kortare perioder. En fjärdedel uppgav att de inte vet vad de tycker. Sammantaget finns det en större efterfrågan på längre avstängningsperioder än den på kortare. Spelinspektionen vet sedan tidigare att många kontinuerligt väljer att förlänga sin tillsvidareavstängning, som för närvarande är tolv månader. I tidigare samtal med Spelberoendes riksförbund har det även framkommit önskemål om längre avstängningsperioder. Ett citat från fritextsvaren illustrerar hur sårbar situationen kan upplevas när en avstängning upphör.

”Då jag efter varje 12 månaders period har bett min familj att alltid kontrollera mig, så att jag har gjort en förnybar HELT låsning på åter igen 12 månader. Detta att det är löpande avstängning efter 12 månader, är enbart bara en frestelse att jag som spelare åter igen har makten att återgå till spel om jag önskar. Vilket enbart är negativt och alltid finns i tanken. Det enda som fungerar är total avstängning”

Nästan hälften som stängt av sig på grund av svårighet att begränsa sitt spelande har tidigare sökt vård eller stöd

Lite mer än en tredjedel av respondenterna i undersökningen (38 procent) har sökt professionell hjälp. Med professionell hjälp avser Spelinspektionen spelberoendebehandling, kamratföreningar samt Stödlinjen. Detta för att särskilja från det stöd personer kan få från anhöriga och vänner.

Av de som sökt hjälp har 72 procent sökt behandling för sitt spelberoende, 38 procent har sökt hjälp hos kamratstödsgrupp, 24 procent hos Stödlinjen och 15 procent har sökt annan typ av hjälp. Det var möjligt att uppge flera svarsalternativ och det fanns också möjlighet att uppge svar i fritext. Fritexten användes till ett förtydligande om vilken kamratförening och vilken spelberoendebehandling som avsågs. I fritexten nämndes framför allt 12-stegsprogrammet och GA.¹⁰ Det finns ingen statistiskt signifikant skillnad i könsfördelningen mellan de som sökt hjälp och de som inte sökt hjälp.

Uppdelat på huvudskäl till avstängning så är det vanligast att ha sökt hjälp för spelproblem bland de som har svårt att begränsa sitt eget spelande (47 procent). Därefter kommer de som stängt av sig för att de har en anhörig/vän med spelproblem (43 procent). Det är en förhållandevis hög andel anhöriga som sökt hjälp relaterat till spelproblem vilket möjligen kan förklaras med det urval som dataundersökningen vilar på (se sidan 27).

¹⁰ Gamblers Anonymous.

Majoriteten önskar inte bli kontaktade för frivilligt stödsamtal

Majoriteten av respondenterna svarar nej (59 procent) på frågan om de skulle vilja bli kontaktade för frivilligt stödsamtal av till exempel Stödlinjen (Nationella stödlinjen för spelare och anhöriga) i samband med avstängning i Spelpaus.se (tabell 8).

Tabell 8. Önskar kontakt i samband med avstängning på Spelpaus.se

Svarsalternativ	Andel (%)
Ja	20
Nej	59
Vet ej	20

Gruppen som stängt av sig för att begränsa sitt spelande vill bli kontaktade i något högre utsträckning än övriga respondenter (22 respektive 16 procent). Minst intresse finns hos gruppen som stängt av sig antingen för att de inte vill få spelreklam eller av annan anledning (10 respektive 11 procent). Oavsett anledning till avstängning är det signifikant fler som vill bli kontaktade bland dem som redan har sökt professionell hjälp (37 procent) än bland dem som inte sökt hjälp (10 procent).

4 Reflektioner och slutsatser

4.1 Spelpaus.se används av personer som behöver stöd för att begränsa sitt spelande

En av de centrala delarna i uppdraget är att undersöka anledningen till avstängning i Spelpaus.se. Anledningarna till att stänga av sig kan vara många och överlappande. Det framkom dock tydligt i undersökningen att den huvudsakliga anledningen till att stänga av sig var att man upplevde svårigheter att begränsa sitt spelande eller att en närstående önskar att spelaren ska stänga av sig. I denna undersökning kan Spelinspektionen inte med säkerhet säga att en person har spelproblem om den som huvudanledning till avstängning har angett att en närstående önskar att man ska stänga av sig, men myndigheten bedömer att det är rimligt att göra det antagandet.

Som tidigare nämnts är Spelpaus.se ursprungligen ett redskap som syftar till att ge spelare möjlighet att stänga av sig från licensierat spel och att därmed minska tillgängligheten till spel. Ett fåtal uppger att de stängt av sig av misstag eller att avstängningen gjorts av någon annan person. Det går inte att utesluta att så kan vara fallet. Avstängning är dock förenat med e-legitimering vilket försvårar att detta sker. Det finns även personer som ångrar sin avstängning när spelsuget blir stort och som då kontaktar Spelinspektionen. En avstängning är dock oåterkallelig under den avstängningsperiod personen valt att stänga av sig och det finns ingen möjlighet för Spelinspektionen att häva den. Att öppna upp för en sådan möjlighet bedömer myndigheten skulle motverka syftet med Spelpaus.se och skulle skapa en grogrund för de som stängt av sig att ständigt omvärdera sitt beslut.

4.2 Viktigt med stöd i samband med spelproblem

Att stänga av sig innebär ett steg mot spelfrihet, om än under begränsad tid. För många kan detta upplevas som ett tillräckligt första steg och de upplever sig inte ha något behov av hjälp från andra. I undersökningen uppgav 71 procent av respondenterna att de inte är intresserade av att bli kontaktade i samband med avstängning. Men de som stängt av sig med det huvudsakliga motivet att begränsa sitt spelande vill bli kontaktade i något högre utsträckning än övriga

(22 respektive 17 procent). Resultatet är inte helt överraskande. Det är vanligt förekommande att man under lång tid försöker lösa problemet själv och först efter flera misslyckade försök att sluta tar hjälp och stöd av andra.¹¹ Det är även vanligt att man påbörjar en behandling eller tar kontakt med andra stödfunktioner för att sedan avbryta dessa kontakter och återkomma igen senare.¹² Undersökningen visar att den grupp där störst andel är positiva till förslag om kontakt vid avstängning är de som tidigare har sökt professionell hjälp.

Spelinspektionen ser spelberoendebehandling och kamratföreningarna som komplement till varandra och tillgänglighet till dessa är viktigt för att fånga upp dem som är motiverade till att sluta spela. Men också som stöd till personer för att inte återfalla i spel och därmed eventuellt få allt större skulder eller andra skadeverkningar av spel. I regeringsuppdraget (Fi2021/03520) att följa upp spelandet och spelproblem på spelmarknaden lyfter vi därför frågan om ökade resurser till kamratföreningar och ideella föreningar som arbetar med stöd och prevention avseende spel om pengar.

Spelinspektionen kommer att se över länkarna från Spelpaus.se till Stödlinjen och andra instanser som erbjuder stöd och hjälp. Det bör även övervägas om det ska finnas möjlighet att lämna sina kontaktuppgifter och bli kontaktad av professionell stödinstans. Spelinspektionen har för avsikt att titta närmare på de tekniska och juridiska omständigheter som detta skulle medföra.

4.3 Att förhindra och motverka spel under avstängning

Närmare 41 procent av respondenterna har uppgett att de spelat under sin avstängning. Lite mer än en tredjedel av alla respondenter har spelat online på

¹¹ Ronzitti, S. Soldini, E. Smith, N. Clerici, M. Bowden-Jones, H. (2017). *Gambling Disorder: Exploring Pre-treatment and In-treatment Dropout Predictors*.

<https://spelberoende.se/> Hämtat 3 juli 2023

¹² Nilsson A. Simonsson, O. Hellner, C. (2021). Reasons for dropping out of internet-based problem gambling treatment, and the process of recovery – a qualitative assessment.

Pfund, R A, Peter, S C. McAfee, N W. Ginley, M K. Whelan, J. P & Meyers, A. W. (2021). *Dropout from face-to-face, multi-session psychological treatments for problem and disordered gambling: A systematic review and meta-analysis*.

vadhållning eller kasinospel och slots, och därmed sannolikt helt eller till största delen spelat hos spelbolag som saknar licens i Sverige. En nyligen utförd undersökning visar att gruppen som använt Spelpaus.se är överrepresenterad både bland de som avsiktligt vänt sig till olicensierade webbplatser och de som oavsiktligt spelat utanför den licensierade marknaden.¹³ Tidigare undersökningar har visat att spelare inte är helt på det klara med om de spelar på webbplatser med svensk spellicens eller på någon webbplats som inte har svensk spellicens.¹⁴ Men när de är avstängda på Spelpaus.se är det högst sannolikt att de spelar på spelwebbplatser utan svensk licens. När det gäller kasinospel online, slots och vadhållning kräver det inloggning vilket innebär att den avstängda spelaren är hänvisad till att på något sätt använda andra människors inloggningsID. Att döma av de svar i fritext som inkommit i undersökningen uppfattas det som lätt och tillgängligt att spela på spelbolag utan licens i Sverige. Sverige har, till skillnad från Danmark och Norge, valt att inte använda IP-blockering som hjälp att försvåra för så kallat olicensierat spel. I utredningen inför spelmarknadens omreglering lyftes detta inte som ett alternativ.¹⁵ Det är idag heller inte förbjudet för den enskilda spelaren att spela utanför det svenska licenssystemet. Från individens perspektiv är dock en avstängning ett steg för att begränsa sitt spelade. Och att då, trots avstängning, välja att spela bör generellt ses som ett uttryck för ett problem med spel.

Det är högst troligt att de som spelar trots avstängning är personer som planerat att inte spela mer, eller åtminstone spela mindre, men som inte kan stå emot impulsen då spelsuget blir för stort.¹⁶ För dessa personer är det naturligtvis hjälpsamt om steget till att spela försvåras. Det går att stänga av sig från onlinespel utanför det svenska licenssystemet men det är något individen själv måste ombesörja. Det finns självavstängningsverktyg som blockerar tillgång till internationella spelwebbplatser i Sverige. Dessa är byggda utifrån att blockera ut spelrelaterade sökningar. Detta till skillnad från Spelpaus.se som bygger på att licensierade spelbolag ansluter sig till systemet, som i sin tur skickar ut information om avstängning till alla anslutna spelbolag i det fall där

¹³ Spelinspektionen, *Spelvanor online 2023*.

¹⁴ Spelinspektionen, *Allmänheten om spel 2022*.

¹⁵ En omreglerad spelmarknad. SOU 2017:30 Del 2. s.144f

¹⁶ Mallorquí-Bagué, N. Mestre-Bach, G. & Testa, G. (2023). *Craving in gambling disorder: A systematic review*.

en spelare har stängt av sig. I vår undersökning har det framkommit att endast en fjärdedel av de som upplever att de har svårt att begränsa sitt spelande har använt andra självavstängningsverktyg och i samma grupp är det 34 procent som aldrig hört talas om att det finns. Detta är beklagligt då dessa verktyg kan vara till stor hjälp. Spelinspektionen avser att utreda möjligheterna för myndigheten att på Spelpaus.se informera om nu aktuella verktyg och länka till webbplatser som tillhandahåller sådana.

4.3.1 Kunskapsspridning

Spelinspektionen anser att det finns ett behov av ökad kunskapsspridning gällande både Spelpaus.se samt andra verktyg för avstängning. Spelinspektionen kommer att i samråd med Folkhälsomyndigheten kartlägga möjliga avstängningsverktyg och undersöka hur dessa passar den svenska spelmarknaden. Detta kan senare ligga till grund för en eller flera informationskampanjer.

4.3.2 Förhindra missbruk av uppgifter i Spelpaus.se

Spelinspektionen har även tagit del av information som kan tyda på att olicensierade spelbolag aktivt vänder sig till spelare som stängt av sig i Spelpaus.se. Marknadsföringen verkar inträffa omedelbart efter att individen har tagit beslutet att stänga av sig från spelet på webbplatsen. Detta skapar givetvis en mycket ogynnsam situation för den som vill sluta spela om pengar och Spelinspektionen avser att följa upp detta närmare.

4.3.3 Betaltjänsteleverantörer får inte överföra betalningar från personer som är avstängda i det nationella självavstängningsregistret till olicensierade spelbolag

I den allmänna debatten har det framförts kritik mot att det nationella självavstängningsregistret "driver" svenska spelare mot olicensierat spel genom att avstängda spelare väljer alternativ utanför det svenska licenssystemet. Det nationella självavstängningsregistret omfattar endast i Sverige licensierade spelbolag, då en skyldighet för alla spelbolag i världen att vara anslutna är juridiskt tveksamt och i praktiken orealistiskt.

En avstängning på Spelpaus.se förutsätter att spelaren själv valt att stänga av sig. En spelare kan inte ångra sitt val. För att ytterligare förstärka konsumentskyddet och hjälpa de spelare som tagit steget att stänga av sig i Spelpaus.se skulle det kunna införas en möjlighet, för den som vill, att avstängningen även ska gälla betalningar till olicensierade spelbolag. En sådan ordning skulle dock kräva en motsvarande skyldighet för betaltjänstleverantörerna att kontrollera om en kund som stängt av sig från spel i Spelpaus.se även valt att avstängningen ska gälla betalningar till olicensierade spelbolag. I dessa fall ska betaltjänstleverantörerna blockera betalningen.

Den nu föreslagna ordningen bör förutsätta spelarens eget val och inte innebära en "automatisk" avstängning för betalningar till olicensierade spelbolag vid avstängning i det nationella självavstängningsregistret. Det är därför av största vikt att den information som lämnas på webbplatsen för Spelpaus.se är tydlig med vad en spelare stänger av sig ifrån. Det kan finnas en risk för att en utvidgning enligt förslaget kan få till följd att vissa spelare väljer att inte stänga av sig alls. Detta bör dock vägas mot det förstärkta skydd den som verkligen vill stänga av sig får enligt förslaget.

Spelinspektionen föreslår att regeringen utreder frågan om det är möjligt att införa en skyldighet för betaltjänstleverantörer att vid överföring av betalningar till olicensierade spelbolag kontrollera mot det nationella självavstängningsregistret om kunden valt att stänga av sig och i så fall blockera betalningen.

4.4 Stänga av sig från olika spelformer

I Spelinspektionens uppdrag ligger även att undersöka om spelare önskar möjligheten att stänga av sig från enskilda spelformer. Strax under hälften (49 procent) ställer sig positiva till en sådan möjlighet. Kasinospel online och slots är den spelform som flest vill kunna stänga av sig från. Detta är också den spelform som, tillsammans med värdeautomater, har starkast samband med spelproblem.¹⁷

¹⁷ Folkhälsomyndigheten, *Swelogs, Tabellsammanställning 2021*.

Som framkommer i undersökningen är avstängning av endast vissa spelformer något som kan vara ytterst svårt för personer med spelproblem att hantera (se citat sid 13). Om ett sådant alternativ stod till buds finns det en risk att personer med påtagliga spelproblem skulle få en längre väg till spelfrihet eller kontroll över sitt spelande.¹⁸ Spelproblem karakteriseras av en otillräcklig förmåga att kontrollera sitt spelande samt en stark lust att spela. Det är sannolikt att individer som upplever denna kombination kommer att fortsätta att konfronteras med spelproblem, oberoende av om de stänger av sig från en spelform som de upplever som särskilt besvärlig, så länge som möjligheten till spel är tillgänglig. Om det finns alternativ att stänga av sig från vissa spelformer medan andra fortfarande är tillgängliga kan spel på dessa utgöra en strategi för att lindra oron för den tomhet som kan uppstå när åtkomsten till spel begränsas.

Avstängning från enskilda spelformer är inte heller en garanti för att den avstängde inte spelar på spel utanför det svenska licenssystemet, eller utvecklar spelproblem på grund av andra spelformer som de fortfarande kan spela på. Många har uppgett att de vill stänga av sig från kasino online men problemet med tillgången på den olicensierade marknaden kvarstår – det finns god tillgång på detta utanför Sveriges licensområde. Mot detta ska dock ställas att det finns många spelare som upplever att det skulle vara positivt att kunna välja bort den spelform som de anser skapar problem. Vissa har också uppgett att avstängning från en enskild spelform skulle göra att nya spelare som nu står utanför Spelpaus.se skulle använda registret.

Sammantaget är det svårt att avgöra vad som skapar den största nyttan då det är två grupper med motstridiga behov. Spelinspektionen gör dock bedömningen att skyddet för gruppen sårbara spelare sannolikt skulle försämrats om möjligheten att stänga av sig på enskilda spelformer infördes. Även om det för enstaka individer skulle kunna fungera bra.

¹⁸ Luquiens A, Vendryes D, Aubin HJ, Benyamina A, Gaiffas S, Bacry E. Description and assessment of trustability of motives for self-exclusion reported by online poker gamblers in a cohort using account-based gambling data.

4.5 Öka valmöjligheten för avstängningsperioder

Risken för ökade spelproblem bedömer Spelinspektionen dock som lägre vad gäller att öka valmöjligheterna till avstängningstider. Av de som önskade fler alternativ var ökad längd på avstängningen det vanligaste. Idag kan man som längst stänga av sig tolv månader i taget. Det finns alltså möjlighet att redan i dagsläget erbjuda längre avstängningsperioder. Livstidsavstängning har av proportionalitetsskäl inte ansetts som ett lämpligt alternativ. Då föreliggande undersökning visar att många fattar sitt beslut om avstängning utan längre betänketid ser inte Spelinspektionen någon anledning att omvärdera detta. Om en person har flera tidigare avstängningar bedömer myndigheten det som mindre troligt att beslutet är förhastat. Myndigheten avser därmed att utreda möjligheten att personer med flera tidigare avstängningar ska kunna förlänga sin avstängning under lägre tid än nu är möjligt.

Det fanns även önskemål om kortare avstängningstid. I nuläget är den kortaste avstängningsperioden som erbjuds en (1) månad. En ännu kortare avstängningsperiod skulle kunna vara ett alternativ för de som ställer sig mer tveksamma till att stänga av sig. Spelinspektionen anser utreda möjligheterna till kortare avstängningsperioder, exempelvis över lönehelg eller andra kritiska perioder.

5 Datainsamlingarnas styrkor och begränsningar

Sammantaget anser Spelinspektionen att dessa två datainsamlingar har gett myndigheten ett bra underlag för att förstå hur och varför Spelpaus.se används. Resultatet visar att åsikterna om webbplatsen går isär. I fritextsvar har flera personer gett uttryck för sin tacksamhet över möjligheten att kunna stänga av sig från spelande, medan andra har uttryckt att en avstängning känns meningslös när det är så enkelt att kringgå åtgärden. Mångfalden i åsikter är lika påtaglig när det gäller förbättringsförslag. Där sträcker sig förslagen från att lägga ned webbplatsen eftersom den inte täcker allt spelande, till att utöka systemet så att det även omfattar "allt" spel och gärna även lån till spel som finns på spelmarknaden. Andra uttrycker att Spelpaus.se fungerar bra som det är.

Det är dock värt att diskutera resultatens representativitet. Det har inte varit möjligt att ta fram information om svarsfrekvensen i någon av delstudierna. I den första delen av datainsamlingarna stöter Spelinspektionen på problemet att det finns en okänd andel individer som har förlängt sin pågående avstängningsperiod före vår datainsamling och innan deras avstängning löpt ut. I dessa fall har förlängningen trätt i kraft under datainsamlingsperioden och de borde således räknas in i populationen. Dessa individer har emellertid inte erbjudits möjlighet att se eller besvara enkäten. Spelinspektionen har inte tillgång till månatliga siffror som visar hur många avstängningar som i genomsnitt förlängs, vilket försvårar myndighetens möjlighet att skatta andelen som erbjudits möjlighet att delta. I den andra delen av datainsamlingarna var syftet att nå så många som möjligt av alla som någon gång under sitt liv använt Spelpaus.se för att samla in så omfattande och representativa data som möjligt. Myndigheten valde därför att distribuera enkäten genom kanaler med störst sannolikhet att påträffa många som var eller hade varit avstängda, bland annat via spelberoendemottagningar och kamratföreningar. Detta kan ha medfört att andelen som sökt eller gått i behandling i denna studie var högre än vad som är fallet för gruppen "avstängda i Spelpaus.se" som helhet. Det kan också ha medfört att respondenterna även på andra sätt inte var representativa för gruppen som varit avstängda.